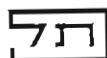

משרד החינוך התרבות והספורט
המינהל הפדגוגי

תכנית מסגרת

לילדים מתקשים בגיל הרך
בגן הילדים הרגיל, המשולב והמיוחד
הממלכתי והממלכתי דתי

האגף לתכניות לימודים

האגף לחינוך קדם יסודי

האגף לחינוך מיוחד

ירושלים התשנ"ו

צוות פיתוח התכנית

<p>ריכוז צוות תכנית הלימודים לילדים מתקשים בגיל הרך, החינוך המיוחד, האגף לחינוך קדם יסודי חינוך מיוחד, מכללת דוד ילין, ירושלים האגף לתכניות לימודים, ירושלים</p>	<p>אסתר ליפשיץ שולמית אלעד שרה קוולר</p>	<p>כתיבה ועריכה:</p>
<p>פסיכולוגית התפתחותית, חינוך מיוחד, האגף לחינוך קדם יסודי מרפאה בעיסוק, טבעון פסיכולוגית חינוכית, מכללת דוד ילין, ירושלים מדריכה לחינוך מיוחד, האגף לחינוך קדם יסודי, ירושלים קלינאית תקשורת, ירושלים המרכז הפדגוגי, ירושלים</p>	<p>אורה גולדהירש דליה דרסלר נועה מנדלס רחל מנדלסון עדנה צהר עפרה קפלנסקי</p>	<p>השתתפות בכתיבה:</p>
<p>האוניברסיטה העברית ירושלים, המחלקה לפסיכולוגיה חינוך מיוחד, מכללת דוד ילין, ירושלים פסיכולוגית, האגף לחינוך מיוחד ראש המסלול לחינוך מיוחד, מכללת דוד ילין, ירושלים מרפאה בעיסוק, ירושלים פסיכולוגית, המכללה לחינוך "סמינר הקיבוצים", תל אביב פסיכולוגית, האוניברסיטה העברית, ירושלים פסיכולוגית, מכללת דוד ילין, ירושלים פסיכולוגית, שירות פסיכולוגי-חינוכי, ירושלים ליקויי למידה, המכללה לחינוך על שם קיי, באר שבע בלשנית, אוניברסיטת תל אביב קלינאית תקשורת, תל אביב ראש המרכז לאבחון ולייעוץ וסגנית מנהל מכון וינגייט מכללת דוד ילין, ירושלים</p>	<p>ד"ר גיודי אורבך ד"ר אילנה גודלי אופירה גיל נורית גל דורית דיל לאה האן ד"ר אסתר כהן גוני לוין ציפי לייזר ד"ר לאה קוזמינסקי ד"ר דורית רביד מיכל שטיימן ד"ר עטרה שרמן ד"ר חוה תובל</p>	<p>ייעוץ מקצועי ומדעי:</p>
<p>האגף לתכניות לימודים, ירושלים</p>	<p>עטרה סמואל</p>	<p>עריכת הלשון:</p>
<p>האגף לתכניות לימודים, ירושלים</p>	<p>מנוחה לוין</p>	<p>שכתוב והבאה לדפוס:</p>
<p>ארט פלוס בע"מ</p>	<p>סדר:</p>	
<p>הדס בר יוסף</p>	<p>איורים:</p>	

ועדת התכנית:

פרופ' מלכה מרגלית, יו"ר הוועדה, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת תל אביב

משה אילן, מנהל האגף לתכניות לימודים

ציפי באב, מרכזת הוועדה, האגף לתכניות לימודים

עליזה בן-מנחם, מכללת לוינסקי

חיה יגודה, ועד ההורים המרכזי

אסתר ליפשיץ, מפקחת, האגף לחינוך קדם יסודי

דניאלה מונטל, מפקחת, האגף לחינוך מיוחד

עזרא מיכאל, מנהל האגף לחינוך מיוחד

רחמים מלמד כהן, מפקח על תכניות לימודים בחינוך הדתי

רות קסל, מנהלת בית ספר "און", תל אביב

דליה שלומי, האגף לתכניות לימודים

תודה לרות פן מנהלת האגף לחינוך מיוחד ולמפקחת נירה קדמן מרכזת החינוך המיוחד בגיל הרך.

התייחסותן והערותיהן המועילות סייעו להשלמת התכנית.

תודתנו נתונה לעטרה סמואל שליוותה את כתיבת התכנית מראשיתה במסירות וביעילות.

תוכן העניינים

פתח דבר / 7

חלק א – מבוא כללי

הוראה טיפולית וחינוך מיוחד בגיל הרך / 13

- א. הרציונל / 13
- ב. על תכנית הלימודים / 15
- ג. הנחות יסוד לחינוך מיוחד בגיל הרך / 19
- ד. מטרת תכנית הלימודים לילדים מתקשים / 20
- ה. עקרונות דידקטיים / 21

חלק ב – תכניות חינוכיות-טיפוליות

תכנית לפיתוח תפקודים סנסו-מוטוריים / 23

- א. מבוא – ההתפתחות הסנסו-מוטורית / 23
- ב. הרציונל / 25
- ג. הנחות יסוד / 26
- ד. מטרת / 27
- ה. עקרונות דידקטיים / 28
- ו. תפקודי יסוד כמוטוריקה גסה / 29
- ז. תפקודי יסוד כמוטוריקה עדינה / 31

תכנית לטיפוח התחום הרגשי-חברתי / 33

- א. מבוא / 33
- ב. הנחות יסוד / 38
- ג. מטרת / 39
- ד. עקרונות דידקטיים / 40

תכנית חינוכית לטיפול בליקויי שפה / 41

- א. מבוא / 41
- ב. הרציונל / 43
- ג. הנחות יסוד / 45
- ד. מטרת / 46
- ה. עקרונות דידקטיים / 47
- ו. התפתחות השפה – שלבים ומרכיבים / 49

תכנית לפיתוח תפקודים קוגניטיביים / 54

- א. מבוא / 54
- ב. ליקויים אופייניים בתהליכי חשיבה / 64
- ג. הנחות יסוד / 67
- ד. מטרות / 68
- ה. עקרונות דידקטיים / 69

חלק ג – תכנים

תכנים ומושגי יסוד כבסיס להקניית ידע ולחיזוק תפקודי יסוד / 70

- א. מבוא / 70
- ב. הנחות יסוד / 71
- ג. מטרות / 72
- ד. עקרונות דידקטיים / 73
- ה. עיבוד התכנים / 74

חלק ד – תנאים ואמצעים לביצוע התכניות החינוכיות-טיפוליות

ארגון סדר היום והסביבה החינוכית בגן הילדים / 83

- א. מבוא / 83
- ב. הרציונל / 85
- ג. הנחות יסוד / 87
- ד. מטרות / 88
- ה. עקרונות דידקטיים / 89
- ו. אופני למידה והפעלה בגן הילדים בחינוך המיוחד והמשולב / 91

דרכים לתצפית ולהערכה / 93

- א. מבוא / 93
- ב. תצפיות / 93
- ג. הערכות / 95
- ד. הנחות יסוד / 96
- ה. מטרות / 97
- ו. עקרונות בעריכת תצפיות והערכות / 98

שיתוף עם הצוות הבין-מקצועי / 99

- א. הרכב הצוות / 99
- ב. המשימות / 99
- ג. טיפול הוליסטי / 99
- ד. אתיקה מקצועית / 99
- ה. הגדרת תפקידים במסגרת עבודת הצוות / 100
- ו. עבודתו של הצוות הבין-מקצועי / 102

שיתוף עם הורים / 104

- א. מבוא / 104
- ב. הנחות יסוד / 105
- ג. מטרות / 106
- ד. עקרונות לעבודה עם הורים / 107
- ה. כללי התנהגות בפגישות עבודה עם הורים / 109

ביבליוגרפיה / 110

רשימת טבלאות ותרשימים

- 1. מבנה הסילבוס / 11
- 2. תנאים ואמצעים לביצוע התכנית החינוכית-טיפולית / 12

תכנית לפיתוח תפקודים סנסו-מוטוריים

- 3. ההתפתחות הסנסו-מוטורית / 24
- 4. סוגי לקויות סנסו-מוטוריות – מטרות ודרכי טיפול / 25
- 5. מוטוריקה גסה / 30
- 6. מוטוריקה עדינה / 32

תכנית לטיפוח התחום הרגשי-חברתי

- 7. ממדי ההתפתחות הרגשית-חברתית / 35

תכנית לטיפול בליקויי שפה

- 8. שלבי ההתפתחות האוניברסליים של השפה / 42
- 9. הילדים הזקוקים לסיוע בתחום השפה / 44
- 10. התפתחות השפה – שלבים ומרכיבים / 50-51
- 11. שימוש של מבוגרים בשפה המותאמת לשלבי ההתפתחות ולמרכיביה / 52-53

תכנית לפיתוח תפקודים קוגניטיביים

- 12. אופרציות של חשיבה המתפתחות בגיל הרך / 57-60
- 13. ליקויים אופייניים בתהליכי חשיבה / 64-66

תכנים – בסיס להקניית ידע ותפקודי יסוד

- 14. הצגת התכנים על פי רמות מורכבותם / 8176
- 15. מודל להפעלה אינטגרטיבית / 82

שיתוף עם הצוות הבין-מקצועי

- 16. קשרי ההדדיות בין המטפלים השונים / 101

פתח דבר

ילדים קטנים הם ילדי האדם,
ושאי מקווה ואולמותיו,
וביטוי לאמונתו בדגמי טוב יותר.

האגדה היהודית מספרת שביד האיזה בא מאבק וסוטר או אמינון על סיו, ומיז
משבתים מלנו הבחנה והטרה, שאג כולה ככר ינד בבטן אלו (ג'לחוד בב'ו),
(נדח, א' ד"ב).

מכאן, שבתים האינון אהכיה או אילז אג מה שינד ושכח, והלחנך, אינו אלא
בצק מילז המסיד אילז איילז אג עצמו ואהוציא מן הכוח אל הפועל אג מה
ש"ס ב.

טיפוח יכולת של הילד אלוז ולחצו אג הכוחות הנזקים בו, אבטא אג אישיות
הצ-פדמית ולחמש אג עצמו הוא אג המטרה המשובח ביוגר של האינון
בכל ושל האינון החיוני בפרט.

הצורך בבניית גבנית אימונים לאינון החיוני נובד מהידע שגמג מגובש
שטמג ומנה אהוכאה טיפולית לאינון חיוני ביול הרך; למבסס הגיל הרך
נגקופה קריטית בהתבטוח ומאפיוני הקשיים והלקוים של ילדים במסגרות
האינון הפדגוגיות המשולבות והחיוניות.

הניסיון המצטבר בשנה ומחצאי המחקרים מלמדים, שגינוגם של הכשרים
הבסיסיים, בכל גמותי ההתבטוח מהווה גנאי מוקדם לרכישת החיוניות
האימוניות על ידי ילדים. הופדג קושי מובטן ברמת התקוד וההסתגלות של
ילד מדינה בדרך כלל על צורך בגבנית ובשטח הוכאה אלהטיביות.

יבאנו אציק, צוויג בין-מקצועי, קטן יאסוי ואופטימי, במטרה לבנות גבניג
מסגרת לעבודה עם ילדים מתקשים בזיל היק.

השאלות שנמצאו לפנינו היו רבות כגון:

- מיהו הילד המתקשה?
- של מי הוא הילד הזה ומי האמראי למינוכו ולטיפול בו?
- מיהו אובסרווייג היעד של הגבניג?
- כיצד מנינים גבניג לימודים אילדים אשר השוניג הוא המננה המשועל
שלהם?
- האם הישישה לבנייג הגבניג צריכה להיות ציסצויס/יניריג, גבניג או
הגפממוגויג והאם מן הראוי לעשות אצפטציה של גבנייג גני הילדים
בארץ, או להתמקד, כנקודת מוצא, בילד המתקשה עצמו, ביכולותיו
ובקוויטיו השוניג.

עד מהרה הגברי שהדניק אינה קלה, בהייג הגבניג "גבניג אולד" ובהיעד
גבנייג קוצמוג לינוק מיומד בזיל היק. במכללויג ובאנוצבריסטאויג אין ולא היה
אומה עדכ קוריקולרי מודוש, שניגן לבניג עליו ולפתחו. עובדה היא, שבמשך
שנים לא הכשירו בארץ מתנכו לעבודה עם ילדים מתקשים בזיל היק.

כנקודת מוצא לגבניג נבחרה הישישה ההגפממוגויג. צאג מתק ראיייה
האויסטיג שהיא המתאימה יותר לילד הגן ובהנחה שגנין אג הילדים אלמדיה
ציסצויס/יניריג בהמשך היציל היינוני.

לכל אגז מתחמי ההגפממוג (הסנסו-מוטורי, היגשי-אברגי, השפטי
והקוגניטיבי) הוקדש פיק (פיק), גק היגשג יאסי הגולמלין בין המתחמיס
השונים ובגמק.

המתחם הקשה והמורכב ביותר להננה היה המתחם הקוגניטיבי. צאג על
שוק הייבוי והקוטבייג של הישישה הגיאוקייג וההגדריג הקשוכיג במודשי
הקוגניציה, המשיבה והלמדיה.

שמי הנישוא שנתנו מייצגים את הלוחם והמקובל בדרך כלל בשדה: הנישה של ז'אן פואז'ה, המתייחס להתקדמות הכריזמה נאל אמבריולוניה (דובריוט) נפשי, והנישה של "דיוצו מיוצ", המתקדמת ביוטא ובהסבר אופרטיבי של ג'אני משיבה ולחיה.

השוני בין הנישוא הללו מאפשר למתנכיס שיקולי צדג ובחירה, ויש הרואים בז גם יחס דיאלקטי של נגודים, המשלימים זה את זה.

בכל אמצע המותו ההתקדמות מוצגים פרופילים, הנפשים ונודמאט של התקדמות ג'קניה ולקווה. ימז דם זה ממייבג מידה של ספקנות וזהירות לגבי מוצאם של המתנכיס, כמו גם לגבי מידת היוצ וההכנה שלנו את דמלם, את צרכיהם ואת הסיבות לקשייהם של ילדים.

יש מקום לשאלות בצדד הקשר בין אוקוו לחיה לבין אוקוו הוכאה, והאם בדיוג אפקוד והתנהגות מקורן רק באקווים של הילד, או אפשר שהילד הוא בשטוח ההזדמאה ובג'נויג האימוציו, במודעו אילז ובנישה אליו, במסגרת האימוציו או המשפחה. שאלה נוספת היא: האם יוצ, כאים ומודעו לעבודה דם ילדים מתקשים צרכים אלו (מלבד הילד) של מתנכיס המיונק החיווה, או במצב "נסי ז'אן ברזל" של כל מתנכיס ומתנכיס.

ג'נויג מיונכיס-טיפולים מסתמכת בין השאר, על התנהגות הבאות:

- הבדלים אינדיבידואליים בין ילדים הם הנוכחה, ולא אהפך.
- האייה הוויסטיט של הילד כולל גם את יכולותיו, קשיו ואפיוניו האימוציו, וגם את סביבת המיונכיס ואת מדינת היחסים כלפיו.
- השאלות ימה אלמפי ויאיק אלמפי משוערות למיונק היגול ולמיונק החיווה.
- אילז המתקשה אין פסיכולוגיה שונה של התקדמות אלא קצב וזבולוג התקדמות שונים.
- הילד המתקשה והאחרים מהווים אובסווייה אמת בעל מוזון של צרכים, שיש להיענות להם במסגרת אינטגרטיבית ככל האפשר ובאמצעות ג'נויג אימוציו מובאחר.

בניית הגבנית ויישומה לחייבים לבונה בין-ציונים/ינאים אשר באפשרי, מצד אחד, הכרה והבנה של היוצג וצרכיו החומריים, ומן הצד האחר – שליטה בכלים, באסטרטגיות האמידה ובגישה הטיפוליות הנדרשות לבונה.

כוגבול הגבנית הוא גיננג ראש צוות או אברה בצוות, המשלב בטובו פסיכולוגים, יועצים-מינוכיים, מטפלים פרה-רפואיים ואחרים.

כישוריה של הגיננג לענות על מגוון רב של צרכי ילדים והלמידה, שבה היא מאמינה ביכולתה אסייד להפך להגמוצד דם קשייהם, משפיעים על גבוסיה ועלצוגיה כלפי הילדים, על לבונה דמם, ועלגים גם על ההאטוב לגבי עגים. הגבנית מושגת אגנוות וכל מי שיש לו סובוב טובוב לעסוק בכך – למחנכים, אפרמי הוראה, אנשי הפיקוד וההדרכה, אהורים ואחרים. אנו מאמינים ומקווים שמצאו בה אומה עזרי ואורה-צדק בלבונה עם הילדים.

הגבנית עברה גהילוכי כגובה ובדיקה אוחים, ועם זאת, יש מקום להדגיש ולשינויים ולמספוב במהלך ההתנסוב בשנה. בעצם יוכנו גם מצמיכים אופרטוביים ומפוטטים לכל אחד מן הגומחים שבגבנית.

רבים ואובים סייצו בבניית הגבנית ואנו אסיריה גובה לכל אחד כגומח.

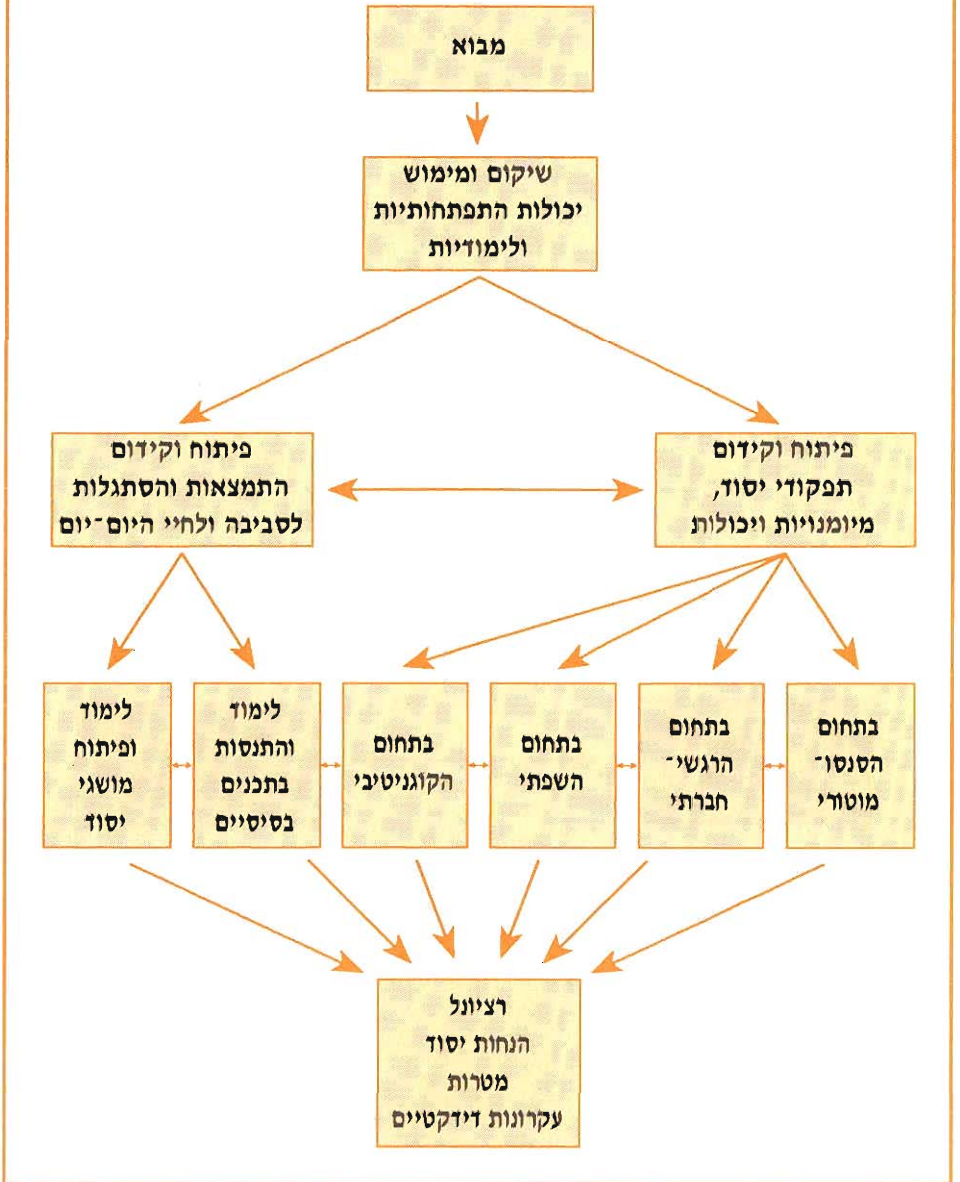
ואסיוס, הגבנית מוקדשט אילצ המתקשה באשר הוא. היוצג הזה הוא שלנו, פגוד או מוגבל ביכולת ככל שיהיה. בהיוגנו הזמיו ומשפוט, מוכיו ומחנכיו, עלינו הגובה והצכות לגבול, ביום של קבלה, כבוד ואהבה. היוצג הזה הוא (שוא גקווגנו ומלומגנו ובטווי לאמחגנו במינוג ובצמנו. שמה עלינו לגזור את ערוצו האמידה והתקשורה שלו, אהיענוג וצרכיו, למצקו ואסייד או אלמס את עצמו, על פי צרכו.

אסגר אופשע

תרשים 1

מבנה הסילבוס

תכנית מסגרת לילדים מתקשים בגיל הרך,
בגן הילדים הרגיל, המשולב והמיוחד

תרשים 2

תנאים ואמצעים לביצוע התכנית החינוכית-טיפולית

(עקרונות, כלים, הנחיות ודוגמאות)

